

ЮРИДИЧНИЙ НАУКОВИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ ЖУРНАЛ

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ
ФАХОВЕ ВИДАННЯ

www.lsej.org.ua

1'2022

**Запорізький національний університет
Міністерства освіти і науки України**

**Електронне наукове фахове видання
«Юридичний науковий
електронний журнал»**

№ 1, 2022

**На підставі Наказу Міністерства освіти та науки України № 409 від 17.03.2020 р. (додаток 1)
журнал внесений до переліку фахових видань категорії «Б» у галузі юридичних наук
(081 – Право, 262 – Правоохоронна діяльність, 293 – Міжнародне право)**

**Журнал включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus International
(Республіка Польща)**

**Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою програмного забезпечення
StrikePlagiarism.com від польської компанії Plagiat.pl.**

**Запорізький національний університет
Запоріжжя 2022**

Юридичний науковий електронний журнал – електронне наукове фахове видання юридичного факультету Запорізького національного університету

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Коломоєць Тетяна Олександрівна – доктор юридичних наук, професор

Заступник головного редактора:

Бондар Олександр Григорович – доктор юридичних наук, професор

Відповідальний секретар:

Віхляєв Михайло Юрійович – доктор юридичних наук, доцент

Члени редакційної колегії:

Батюк Олег Володимирович – кандидат юридичних наук, доцент;

Биргеу Михайло Михайлович – доктор юридичних наук, професор (Республіка Молдова);

Болокан Інна Вікторівна – доктор юридичних наук, доцент;

Ботнару Стела – доктор юридичних наук, доцент;

Бринза Сергій – професор, доктор хабілітат;

Верлос Наталя Володимирівна – кандидат юридичних наук, доцент;

Войцех Войтила – доктор гуманітарних наук у галузі філософії (Республіка Польща);

Волошина Владлена Костянтинівна – кандидат юридичних наук, доцент;

Галіцина Наталя Вікторівна – доктор юридичних наук, професор;

Демидова Ірина Андріївна – кандидат юридичних наук, доцент (Республіка Білорусь);

Деревянко Наталія Зеновіївна – доктор філософії у галузі права;

Діхтієвський Петро Васильович – доктор юридичних наук, професор;

Дугенець Олександр Сергійович – доктор юридичних наук, професор (Російська Федерація);

Дудоров Олександр Олексійович – доктор юридичних наук, професор;

Ібрагімов Соліджон Ібрагімович – доктор юридичних наук, професор (Республіка Таджикистан);

Колпаков Валерій Костянтинівич – доктор юридичних наук, професор;

Курінний Євген Володимирович – доктор юридичних наук, професор;

Кушнір Сергій Миколайович – доктор юридичних наук, професор;

Сильченко Микола Володимирович – доктор юридичних наук, професор (Республіка Білорусь);

Смирнов Максим Іванович – кандидат юридичних наук, доцент;

Стеценко Семен Григорович – доктор юридичних наук, професор;

Тернушак Михайло Михайлович – доктор юридичних наук;

Уільям Дж. Уоткінс – доктор юридичних наук (США);

Федчишин Дмитро Володимирович – доктор юридичних наук;

Шарая Анна Анатоліївна – кандидат юридичних наук.

*Рекомендовано до опублікування вченою радою
Запорізького національного університету,
протокол № 8 від 22.02.2022 р.*

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1 ТЕОРІЯ ТА ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ І ПРАВА; ІСТОРІЯ ПОЛІТИЧНИХ І ПРАВОВИХ УЧЕНЬ

Безпалько С.В., Шатрава С.О., Тимчишин А.М., Кріцак І.В. ОСОБЛИВОСТІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІЙ СФЕРІ ТА СУЧАСНІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ І КРИМІНОГЕННІ ЗАГРОЗИ В УКРАЇНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ТА ЗАГАЛЬНОДЕРЖАВНИЙ АСПЕКТИ.....	14
Ганжа О.Г. НАРИС ПРАВИЛ КОРЕКТНОГО ЦИТУВАННЯ ЛАТИНСЬКИХ ВИСЛОВІВ ЯК ВІДПОВІДЬ НА ЇХ СУМБУРНЕ ПОШИРЕННЯ В СУДОВІЙ ПРАКТИЦІ.....	20
Горобець Н.О. ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ГЕНДЕРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ.....	27
Занфірова Т.А., Айдинян А.В. ПОШИРЮВАЛЬНЕ ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА В ОКРЕМИХ РІШЕННЯХ КОНСТИТУЦІЙНОГО СУДУ УКРАЇНИ.....	30
Камаралі С.Є. ЗЕМЕЛЬНЕ ПИТАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЛІТИЦІ В ЧАСИ УРЯДУВАННЯ ГЕТЬМАНАТУ П. СКОРОПАДСЬКОГО.....	34
Кузнецова Л.В., Дулгерова О.М. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ГАЛУЗІ ТРУДОВОГО ПРАВА.....	38
Skovronskyy D.M. UNITY OF LOCAL AND SPIRITUAL POWER AS A STATE AND LEGAL DOCTRINE OF BYZANTIUM.....	41
Скуріхін С.М. ДОСВІД ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНСТИТУТУ ВІЙСЬКОВИХ КАПЕЛАНІВ В АРМІЯХ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН.....	45
Стовпець О.В., Стовпець В.Г. ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ ФЕНОМЕНУ «КАНСЕЛІНГУ» У МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИНАХ: КИТАЙСЬКО-ЛИТОВСЬКИЙ КЕЙС.....	49
Шевченко А.Є., Кудін С.В., Шевченко Д.А., Авсеєвич В.П. ПРОБЛЕМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОРІВНЯЛЬНО-ІСТОРИЧНИХ ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНІ НА ПОЧАТКУ ХХІ СТ.....	54

РОЗДІЛ 2 КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

Байрачна Л.К., Стогній О.А. КОНЦЕПЦІЯ САМООБМЕЖЕННЯ СУДУ: ДОКТРИНА «ПОЛІТИЧНОГО ПИТАННЯ».....	58
Барегамян С.Х., Чінчін К.І. СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ Е-ДЕМОКРАТІЇ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ.....	61
Бровко Н.І., Сімакова С.І. КОНСТИТУЦІЙНІ ГАРАНТІЇ ПРАВА ВЛАСНОСТІ НА ЗЕМЛЮ.....	65
Костенко С.О., Зелінський Д.В. РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІСЦЕВИХ ВИБОРІВ В УКРАЇНІ.....	68
Мелех Л.В., Мелех Б.В. ЮРИДИЧНА ПРИРОДА КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ПРАЦІВНИКА НА ЗДОРОВІ, НАЛЕЖНІ ТА БЕЗПЕЧНІ УМОВИ ПРАЦІ.....	71
Новіков М.М., Сємко М.О. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ІНСТИТУТУ ОМБУДСМАНА В КРАЇНАХ ЄВРОПИ.....	75
Олійник А.Ю. ПОНЯТТЯ КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВОГО СТАТУСУ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	79
Чистоколяний Я.В. СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ У СФЕРІ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УМОВАХ COVID-19.....	83

РОЗДІЛ 3

ЦИВІЛЬНЕ ПРАВО І ЦИВІЛЬНИЙ ПРОЦЕС; СІМЕЙНЕ ПРАВО; МІЖНАРОДНЕ ПРИВАТНЕ ПРАВО

Ліопол І.М. ЕЛЕКТРОННИЙ НОТАРІАТ: ПЕРЕВАГИ ТА РИЗИКИ.....	86
Кирдан Б.В., Широковська О.О. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МЕДІАЦІЇ ЯК СПОСОБУ ВРЕГУЛЮВАННЯ СПОРІВ.....	89
Крижевська О.О. ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ НОТАРІАЛЬНИХ ПРОЦЕСУАЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН.....	93
Кройтор В.А., Садикова Я.М. ЗБАЛАНСОВАНІСТЬ ІНТЕРЕСІВ ЯК ПРИНЦИП СУЧАСНОГО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДНОСИН У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	100
Цимбал В.О., Коваль Д.С., Родік Т.П. ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ ЯК ПРАВОВА ГАРАНТІЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ.....	103
Цуркану С.І. ІНТЕРФЕЙС ЯК ОБ'ЄКТ АВТОРСЬКОГО ПРАВА.....	107
Чуєнко В.І., Колісницький Б.Г., Чуєнко О.І. АНАЛІЗ ПРАВОВОЇ ПРИРОДИ ТА МІСЦЯ СПАДКОВОГО ДОГОВОРУ В ЦИВІЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ.....	111
Чуєнко В.І., Кучмінда Д.Ю. РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ІНСТИТУТУ ІПОТЕКИ В УКРАЇНІ.....	114
Щербак С.В., Кожевнікова А.В. ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТА ВИКОНАВЧИЙ ПРОЦЕС.....	117

РОЗДІЛ 4

ГОСПОДАРСЬКЕ ПРАВО, ГОСПОДАРСЬКО-ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО

Андрущенко І.Г. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПРОГРЕСУ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА КОНСОЛІДАЦІЮ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	122
Деркач Е.М. ПРАВОВІ ПИТАННЯ ЗАСТОСУВАННЯ АЛЬТЕРНАТИВНИХ СПОСОБІВ УРЕГУЛЮВАННЯ КОМЕРЦІЙНИХ СПОРІВ У СФЕРІ ТРАНСПОРТУ.....	125
Довгань В.М., Боднарчук О.І. ІНСТИТУТ СПОЖИВЧОГО БАНКРУТСТВА ЯК НОВЕЛА НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА: ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ.....	129
Устименко А.В. ДІАЛЕКТИЧНИЙ КОМПРОМІС МІЖ СВОБОДОЮ ТА НЕОБХІДНІСТЮ ЗА ПРИНЦИПОМ СВОБОДИ ДОГОВОРУ.....	132

РОЗДІЛ 5

ТРУДОВЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Васечко Л.О., Шевченко В.О. СПЕЦІАЛЬНА ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ОСОБЛИВОСТІ НОРМАТИВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....	135
Гресь Н.М. УГОДА ЗА РЕЗУЛЬТАТАМИ МЕДІАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ВИРІШЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ТРУДОВОГО СПОРУ.....	139
Заболотна Н.Я. ФРІЛАНС ЯК НОВА ФОРМА ЗАЙНЯТОСТІ ТА ТРУДОВИХ ВІДНОСИН.....	143
Казановська М.М. СТАНДАРТИ ГІДНОЇ ПРАЦІ АДВОКАТА В УКРАЇНІ.....	146
Касинюк Л.А. ЩОДО ПІДСТАВ ТА УМОВ МАТЕРІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ.....	150
Кузьменко О.В. КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ПРАВОВІДНОСИН НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ.....	154
Прогонюк Л.Ю. ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ РОБОТИ В УКРАЇНІ.....	157
Сєвідова О.В. ПРИНЦИПИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ПРАВ ПРАЦІВНИКІВ ОРГАНІВ ПРОКУРАТУРИ.....	161

РОЗДІЛ 6 ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО; АГРАРНЕ ПРАВО; ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО; ПРИРОДОРЕСУРСНЕ ПРАВО

Чирик А.О. ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ
ЯК ОБ'ЄКТА ПРАВА СПІЛЬНОЇ ЧАСТКОВОЇ ВЛАСНОСТІ.....165

РОЗДІЛ 7 АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС; ФІНАНСОВЕ ПРАВО; ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

Анпілогов О.В. ПРОБЛЕМИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТУВАННЯ.....168

Берендєєва А.І., Томіна В.Ю. НАПРАВЛЕННЯ КРИВДНИКА НА ПРОХОДЖЕННЯ ПРОГРАМИ
ДЛЯ КРИВДНИКІВ У КОНТЕКСТІ БОРОТЬБИ З ДОМАШНІМ НАСИЛЬСТВОМ В УКРАЇНІ.....171

Боднар А.М., Кіріка Д.В. МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ
АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОВІДНОСИН.....175

Буга Г.С. НЕБАНКІВСЬКА ФІНАНСОВА УСТАНОВА
ЯК ОБ'ЄКТ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....178

Заярний О.А. ДО ПИТАННЯ ДОТРИМАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ
ПІД ЧАС ФОРМУВАННЯ ІТ-ІНФРАСТРУКТУРИ РОЗУМНИХ МІСТ.....182

Іванський А.Й. ПРАВОВІ РЕЖИМИ ВІРТУАЛЬНИХ АКТИВІВ ТА ЇХ ПОДАТКОВІ НАСЛІДКИ:
СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНА.....185

Колеснікова М.В., Зінченко Г.С. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ БУЛІНГУ
З БОКУ ВИКЛАДАЧА У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ.....188

Маринів Н.А., Баранова Л.О., Товстик А.О. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА БЮДЖЕТУ УЧАСТІ.....192

Невмержцицька Т.М. ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АДМІНІСТРУВАННЯ
САМОЗАЙНЯТИХ ОСІБ В УКРАЇНІ ТА В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ.....195

Резнік О.М. АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ БІОГАЗОВОЇ
ЕНЕРГЕТИКИ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН І ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ.....198

Самонова В.В. ДЖЕРЕЛА ДОКАЗІВ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ.....202

Співак М.В. ДОКУМЕНТУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ
В ОРГАНАХ ПОЛІЦІЇ.....205

Теличко О.А., Реқун В.А. РОЗВИТОК ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ У ЦИФРОВУ ЕПОХУ.....209

Черниш Р.Ф., Ігнатюк М.В., Заріцький О.Ю. ПРОТИДІЯ ДЕСТРУКТИВНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ
ВПЛИВУ В УКРАЇНІ: ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ АСПЕКТИ.....213

Шапенко Л.О. ЗМІСТ ТА ПРИРОДА ПРАВОТВОРЧОСТІ ОРГАНІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ.....217

Шеремет О.С. ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПАТРОНАТНОЇ СЛУЖБИ
В ОКРЕМИХ ОРГАНАХ ВЛАДИ УКРАЇНИ.....221

РОЗДІЛ 8 КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО ТА КРИМІНОЛОГІЯ; КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧЕ ПРАВО

Агапова К.В. КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ, ЯКА ВЧИНЯЄ
КРИМІНАЛЬНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ У СКЛАДІ МОЛОДІЖНИХ УГРУПОВАНЬ.....224

Андрушко А.В. МЕТА ЕКСПЛУАТАЦІЇ ЯК ОБОВ'ЯЗКОВА ОЗНАКА СУБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ
ТОРГІВЛІ ЛЮДЬМИ.....229

Бзова Л.Г. ОБґРУНТОВАНІСТЬ СУДОВОГО РІШЕННЯ У КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ.....238

Бурда О.М. СПЕЦІАЛЬНО-КРИМІНОЛОГІЧНА ПРОФІЛАКТИКА КРАДІЖОК
У МЕРЕЖІ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ.....241

Клочко А.М., Карпик Ю.А., Курило О.М. ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН У КОНТЕКСТІ ЗЕМЕЛЬНОЇ РЕФОРМИ В УКРАЇНІ.....	246
Лугіна Н.А., Савенок К.О., Онофрей В.С. ДО ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ НОРМ КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ, ПОВ'ЯЗАНИХ З СУЇЦИДАЛЬНИМИ ДІЯМИ НЕПОВНОЛІТНІХ З ВИКОРИСТАННЯМ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ.....	251
Светлічний І.В. РОЛЬ ВІДНОВНОГО ПРАВОСУДДЯ У ПРОТИДІЇ ЗЛОЧИННОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ.....	254
Сирота Д.І., Метка Ю.С., Мещуров А.С. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЮ) ДОХОДІВ.....	258
Тіточка Т.І. ПОНЯТТЯ І ТИПОЛОГІЯ НЕПОВНОЛІТНІХ ЖЕРТВ НАСИЛЬНИЦЬКОГО ІНЦЕСТУ.....	262

РОЗДІЛ 9

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

Ахтирська Н.М. РОЗРОБЛЕННЯ НОВИХ ТАКТИЧНИХ ПРИЙОМІВ ДОПИТУ НА ПОТРЕБУ ЧАСУ.....	265
Буравська А.А. ЗАСОБИ ОХОРОНИ КОМЕРЦІЙНОЇ ТАЄМНИЦІ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ГАРМОНІЗАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ІЗ ЗАКОНОДАВСТВОМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ (ДИРЕКТИВА 2016/943).....	269
Завтур В.А. СУДОВА ОЦІНКА ДЕПОНОВАНИХ ПОКАЗАНЬ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПРАВАЗАСТОСОВНИЙ АСПЕКТ.....	273
Зеленцов О.П. ПРОБЛЕМА РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАСАДИ «РОЗУМНІСТЬ СТРОКІВ» У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ: ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВА ЛЮДИНИ ЩОДО УКРАЇНИ.....	276
Карпенко В.М. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА СВІДКА НА ПРАВОВУ ДОПОМОГУ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ.....	281
Луцик В.В., Гловюк І.В. УЧАСТЬ ВИКРИВАЧА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ: ПИТАННЯ НОРМАТИВНОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ.....	285
Саковський А.А. ЗМІСТ І ТЕРМІНИ ВИКОНАННЯ ДОРУЧЕНЬ СЛІДЧОГО НА ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) І НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ.....	289
Степанова Г.М., Григорчук Н.П. СУЧАСНА ХАРАКТЕРИСТИКА ІНСТИТУТУ МЕДІАЦІЇ.....	292
Стецик Б.В., Марко С.І. МЕТОДИКА ПРОВЕДЕННЯ СУДОВОЇ КОМП'ЮТЕРНО-ТЕХНІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ.....	296
Хахуцяк О.Ю., Верещак О.І. ПРОБЛЕМИ ОГолошення ОСОБИ У МІЖНАРОДНИЙ РОЗШУК В КОНТЕКСТІ ЗДІЙСНЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОГО ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ (IN ABSENTIA).....	300

РОЗДІЛ 10

СУДОУСТРІЙ; ПРОКУРАТУРА ТА АДВОКАТУРА

Вавринчук М.П., Пунда О.О., Когут О.В. ПИТАННЯ ДОБРОЧЕСНОСТІ ЯК КЛЮЧОВОГО КРИТЕРІЮ У ПРОЦЕСІ ДОБОРУ НА ПОСАДУ СУДДІВ.....	304
--	------------

РОЗДІЛ 11

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Волченко Н.В. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ПРАВА НА ІНДИВІДУАЛЬНУ ПРОДОВОЛЬЧУ БЕЗПЕКУ В МЕЖАХ ФАО.....	308
Дейнеко Д.О. РЕГУЛЮВАННЯ ЗАХИСТУ ІНВЕСТИЦІЙ В УГОДІ ПРО ВСЕБІЧНЕ РЕГІОНАЛЬНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО. ПРОПОЗИЦІЇ ДО ВДОСКОНАЛЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ УКРАЇНИ.....	312
Кансенберг-Сандул О.К. ЕВОЛЮЦІЯ СТВОРЕННЯ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВОСУДДЯ.....	317
Клєцова Н.В. ЗАСТОСУВАННЯ КОМУНІКАТИВНИХ ЗДІБНОСТЕЙ В УПРАВЛІННІ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ У ВИРШЕННІ ТРУДОВИХ СПОРІВ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ МІЖНАРОДНОГО ТА ВІТЧИЗНЯНОГО ДОСВІДУ В УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ.....	320

Проهازка Г.А. ВПЛИВ ІНТЕРНЕТ-МЕРЕЖ НА РОЗВИТОК ПРАВ ЛЮДИНИ.....	325
Fokina N.V. THE ROLE OF EUROPEAN COMMISSION IN KEEPING STATE AID LEGISLATION UP-TO-DATE: RATIONALE, BUSINESS PROCESSES, PRACTICAL IMPLEMENTATION.....	328
Чулінда Л.І., Красницька А.В. СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОФІЦІЙНОГО ТЕКСТУ МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ.....	331

РОЗДІЛ 12 ФІЛОСОФІЯ ПРАВА

Ганьба О.Б. ДОВІРА ТА НЕДОВІРА ДО ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ ЯК ВЗАЄМОВИКЛЮЧНІ КАТЕГОРІЇ: ФІЛОСОФСЬКО-ТЕОРЕТИЧНИЙ РАКУРС.....	335
Кохан В.П. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ ФОРМИ ДОСЛІДНИЦЬКИХ ІНФРАСТРУКТУР: СВІТОВИЙ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД.....	339

CONTENTS

SECTION 1

THEORY AND HISTORY OF THE LAW AND THE STATE; HISTORY OF POLITICAL AND LEGAL DOCTRINES

Bezpalco S.V., Shatrava S.O., Tymchyshyn A.M., Kritsak I.V. SPECIFICS OF EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES IN AGRICULTURAL SPHERE AND MODERN SOCIO-ECONOMIC TRENDS AND CRIMINAL THREATS IN UKRAINIAN SOCIETY: REGIONAL AND NATIONAL ASPECTS..14	
Hanzha O.H. THE NEED TO ADHERE TO THE RULES FOR CORRECT CITING OF LATIN MAXIMS AS A RESPONSE TO THEIR CHAOTIC DIFFUSION IN A CASE LAW: THE ANALYTICAL REVIEW.....	20
Horobets N.O. EUROPEAN STANDARDS FOR GENDER POLICY IN UKRAINE.....	27
Zanfirova T.A., Aidynian A.V. DISSEMINATING INTERPRETATION OF RULES OF LAW IN CERTAIN DECISION OF THE CONSTITUTIONAL COURT OF UKRAINE.....	30
Kamarali S.Ye. LAND ISSUE IN UKRAINIAN POLITICS DURING THE RULING OF THE HETMANAT OF P. SKOROPADSKY.....	34
Kuznetsova L.V., Dulherova O.M. METHODOLOGICAL PRINCIPLES OF FORMATION OF THE MODERN BRANCH OF LABOR LAW.....	38
Skovronskyy D.M. UNITY OF LOCAL AND SPIRITUAL POWER AS A STATE AND LEGAL DOCTRINE OF BYZANTIUM.....	41
Skurikhin S.M. EXPERIENCE IN THE FUNCTIONING AND REGULATORY SUPPORT OF THE INSTITUTE OF MILITARY CHAPLAINS IN THE ARMIES OF FOREIGN COUNTRIES.....	45
Stovpets O.V., Stovpets V.H. THEORETICAL-LEGAL ASPECTS OF “CANCELLING” PHENOMENON IN INTERSTATE RELATIONS: THE CHINESE-LITHUANIAN CASE.....	49
Shevchenko A.Ie., Kudin S.V., Shevchenko D.A., Avsieievych V.P. PROBLEMS OF IMPROVING COMPARATIVE AND HISTORICAL LEGAL RESEARCH IN UKRAINE AT THE BEGINNING OF THE XXI CENTURY.....	54

SECTION 2

CONSTITUTIONAL LAW; MUNICIPAL LAW

Bairachna L.K., Stohnii O.A. THE CONCEPT OF SELF-LIMITATION OF THE COURT: THE DOCTRINE OF THE “POLITICAL ISSUE”.....	58
Barehamian S.Kh., Chinchin K.I. CURRENT STATE, PROBLEMS AND PROSPECTS OF REGULATORY AND LEGAL SUPPORT OF E-DEMOCRACY IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION.....	61
Brovko N.I., Simakova S.I. CONSTITUTIONAL GUARANTEES OF LAND OWNERSHIP RIGHTS.....	65
Kostenko S.O., Zelinskyi D.V. RETROSPECTIVE ANALYSIS OF LEGAL SECURITY OF LOCAL ELECTIONS IN UKRAINE.....	68
Melekh L.V., Melekh B.V. LEGAL NATURE OF THE CONSTITUTIONAL RIGHT OF THE EMPLOYEE TO HEALTH, APPROPRIATE AND SAFE WORKING CONDITIONS.....	71
Novikov M.M., Siemko M.O. FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE OMBUDSMAN INSTITUTE IN THE COUNTRIES OF EUROPE.....	75
Oliinyk A.Yu. THE CONCEPT OF CONSTITUTIONAL AND LEGAL STATUS OF ENTREPRENEURIAL SUBJECTS.....	79
Chystokolianyi Ya.V. CURRENT FEATURES IN THE FIELD OF HUMAN RIGHTS PROTECTION IN COVID-19.....	83

SECTION 3 CIVIL LAW AND CIVIL PROCESS; FAMILY LAW; INTERNATIONAL PRIVATE LAW

Iliopol I.M. ELECTRONIC NOTARY: ADVANTAGES AND RISKS.....	86
Kyrdan B.V., Shyrovskva O.O. INTERNATIONAL EXPERIENCE OF LEGAL REGULATION OF MEDIATION AS A WAY OF SETTLEMENT OF DISPUTES.....	89
Kryzhevskva O.O. PECULIARITIES OF THE CONTENT OF NOTARIAL PROCEDURAL RELATIONS.....	93
Kroitor V.A., Sadykova Ya.M. BALANCE OF INTERESTS AS A PRINCIPLE OF MODERN LEGAL REGULATION OF RELATIONS IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY.....	100
Tsybmal V.O., Koval D.S., Rodik T.P. EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS AS A LEGAL GUARANTEE FOR THE PROTECTION OF PEOPLE'S RIGHTS IN UKRAINE.....	103
Tsurkanu S.I. INTERFACE AS A COPYRIGHT OBJECT.....	107
Chuienko V.I., Kolisnytskyi B.H., Chuienko O.I. ANALYSIS OF THE LEGAL NATURE AND PLACES OF THE INHERITANCE AGREEMENT IN THE CIVIL LAW OF UKRAINE.....	111
Chuienko V.I., Kuchminda D.Yu. RETROSPECTIVE ANALYSIS OF LEGAL REGULATION OF THE INSTITUTE OF MORTGAGE.....	114
Shcherbak S.V., Kozhevnikova A.V. INFORMATION TECHNOLOGY AND EXECUTIVE PROCESS.....	117

SECTION 4 ECONOMIC LAW; ECONOMIC PROCEDURAL LAW

Andrushchenko I.H. STATE REGULATION OF SCIENTIFIC AND TECHNOLOGICAL PROGRESS AND ITS IMPACT ON THE CONSOLIDATION OF ECONOMIC ENTITIES.....	122
Derkach E.M. LEGAL ISSUES OF SETTLING THE COMMERCIAL DISPUTES IN THE FIELD OF TRANSPORT	125
Dovhan V.M., Bodnarchuk O.I. INSTITUTE OF CONSUMER BANKRUPTCY AS A NOVEL OF NATIONAL LEGISLATION: ADVANTAGES AND DISADVANTAGES.....	129
Ustymenko A.V. A DIALECTICAL COMPROMISE BETWEEN FREEDOM AND NECESSITY BASED ON THE PRINCIPLE OF FREEDOM OF CONTRACT.....	132

SECTION 5 LABOUR LAW; SOCIAL SECURITY LAW

Vasechko L.O., Shevchenko V.O. SPECIAL DISCIPLINARY RESPONSIBILITY: FEATURES OF REGULATORY REGULATION.....	135
Hres N.M. AGREEMENT ON THE RESULTS OF MEDIATION IN RESOLVING AN INDIVIDUAL LABOR DISPUTE.....	139
Zabolotna N.Ya. FREELANCE AS A NEW FORM OF EMPLOYMENT AND EMPLOYMENT RELATIONS.....	143
Kazanovska M.M. STANDARDS OF DECENT WORK OF A LAWYER IN UKRAINE.....	146
Kasyniuk L.A. REGARDING THE GROUNDS AND TERMS OF MATERIAL LIABILITY OF EMPLOYEES.....	150
Kuzmenko O.V. CONSTITUTIONAL AND LEGAL PRINCIPLES OF REGULATION OF LABOR LAW RELATIONS AT THE PRESENT STAGE.....	154
Prohoniuk L.Yu. PROBLEMS OF LEGAL REGULATION OF REMOTE WORK IN UKRAINE.....	157
Sievidova O.V. PRINCIPLES OF LEGAL REGULATION OF PROSECUTOR'S OFFICE EMPLOYEES' LABOUR RIGHTS.....	161

SECTION 6 LAND LAW; AGRARIAN LAW; ENVIRONMENTAL LAW; NATURAL RESOURCE LAW

Chyryk A.O. INDIVIDUAL FEATURES OF LAND PLOT AS AN OBJECT OF PARTIAL COMMON PROPERTY.....	165
--	-----

SECTION 7 ADMINISTRATIVE LAW AND PROCESS; FINANCIAL LAW; INFORMATION LAW

Anpilohov O.V. PROBLEMS OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF FOREIGN INVESTMENT.....	168
Berendieieva A.I., Tomina V.Yu. REFERRAL OF THE ABUSER TO THE PROGRAMS FOR ABUSERS IN THE CONTEXT OF COMBATING DOMESTIC VIOLENCE IN UKRAINE.....	171
Bodnar A.M., Kirika D.V. METHODOLOGICAL ASPECTS OF ADMINISTRATIVE LEGAL RELATIONS REGULATION.....	175
Buha H.S. NON-BANK FINANCIAL INSTITUTION AS AN OBJECT OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION.....	178
Zaiarnyi O.A. TOWARDS THE ISSUE ON OBSERVATION OF HUMAN INFORMATION RIGHTS IN THE FORMATION OF SMART CITIES' IT-INFRASTRUCTURE.....	182
Ivanskyi A.I. LEGAL REGIMES OF VIRTUAL ASSETS AND THEIR TAX CONSEQUENCES: WORLD EXPERIENCE AND UKRAINE.....	185
Kolesnikova M.V., Zinchenko H.S. STATE POLICY IN THE FIELD OF BULLYING BY THE TEACHER IN FOREIGN COUNTRIES.....	188
Maryniv N.A., Baranova L.O., Tovstyk A.O. GENERAL CHARACTERISTICS OF THE PARTICIPATION BUDGET.....	192
Nevmerzhtsytska T.M. COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF SELF-EMPLOYED ADMINISTRATION IN UKRAINE AND IN THE EUROPEAN UNION.....	195
Rieznik O.M. ADMINISTRATIVE AND LEGAL SUPPORT FOR THE DEVELOPMENT OF BIOGAS ENERGY IN UKRAINE: CURRENT STATUS AND PRIORITY AREAS OF IMPROVEMENT.....	198
Samonova V.V. SOURCES OF EVIDENCE IN THE ADMINISTRATIVE PROCESS.....	202
Spivak M.V. DOCUMENTATION OF ADMINISTRATIVE OFFENSES IN POLICE.....	205
Telychko O.A., Rekun V.A. DEVELOPMENT OF THE LEGAL SYSTEM IN THE DIGITAL AGE.....	209
Chernysh R.F., Ihnatiuk M.V., Zaritskyi O.Yu. COUNTERACTING DESTRUCTIVE INFORMATION INFLUENCE IN UKRAINE: LEGAL AND ORGANIZATIONAL ASPECTS.....	213
Shapenko L.O. THE CONTENT AND NATURE OF LAWMAKING OF PUBLIC ADMINISTRATION BODIES.....	217
Sheremet O.S. LEGAL REGULATION OF THE ORGANIZATION OF PATRONAGE SERVICES IN SEPARATE UKRAINIAN BODIES OF POWER.....	221

SECTION 8 CRIMINAL LAW AND CRIMINOLOGY; PENAL LAW

Ahapova K.V. CRIMINOLOGICAL CHARACTERISTICS OF A PERSON WHO OFFERS CRIMINAL OFFENSES WITHIN YOUTH GROUPS.....	224
Andrushko A.V. PURPOSE OF EXPLOITATION AS A MANDATORY FEATURE OF THE MENTAL ELEMENT OF HUMAN TRAFFICKING.....	229
Bzova L.H. SIGNIFICANCE OF A COURT DECISION IN CRIMINAL PROCEEDINGS.....	238
Burda O.M. SPECIAL CRIMINOLOGICAL PREVENTION OF THEFT IN THE RETAIL NETWORK.....	241

Klochko A.M., Karpyk Yu.A., Kurylo O.M. PROBLEMATIC ISSUES OF LAND RELATIONS TRANSFORMATION IN THE CONTEXT OF LAND REFORM IN UKRAINE.....	246
Luhina N.A., Savenok K.O., Onofrei V.S. TO THE PROBLEM OF APPLICATION OF THE STANDARDS OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE RELATED TO THE SUICIDAL ACTIONS OF JUVENILES WITH THE USE OF SOCIAL.....	251
Svietlichnyi I.V. THE ROLE OF RESTORATIVE JUSTICE IN COUNTERING JUVENILE DELINQUENCY.....	254
Syrota D.I., Metka Yu.S., Meshchurov A.S. PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF UKRAINE'S INTERNATIONAL COOPERATION IN COMBATING MONEY LAUNDERING.....	258
Titochka T.I. THE CONCEPT AND TYPOLOGY OF MINOR VICTIMS OF VIOLENT INCEST.....	262

SECTION 9

CRIMINAL PROCESS AND FORENSIC SCIENCE; FORENSIC EXAMINATION; OPERATIVELY-SEARCH ACTIVITY

Akhtyrskaya N.M. DEVELOPMENT OF NEW TACTICAL INTERROGATION TECHNIQUES NEEDING TIME.....	265
Buravska A.A. MEANS OF PROTECTING TRADE SECRETS IN CRIMINAL PROCEEDINGS: HARMONISATION OF NATIONAL LEGISLATION WITH THAT OF THE EUROPEAN UNION (DIRECTIVE (EU) 2016/943).....	269
Zavtur V.A. THE ASSESSMENT OF DEPOSITED TESTIMONY BY COURT: LAW ENFORCEMENT ASPECT.....	273
Zelentsov O.P. ISSUE OF REALIZATION OF THE PRINCIPLE OF "REASONABLE TIME" IN THE CRIMINAL PROCESS: THE PRACTICE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS AGAINST UKRAINE.....	276
Karpenko V.M. FOREIGN EXPERIENCE IN GUARANTEEING WITNESS'S RIGHT TO LEGAL AID IN CRIMINAL PROCEEDINGS.....	281
Lutsyk V.V., Hloviuk I.V. PARTICIPATION OF WHISTLEBLOWER IN CRIMINAL PROCEEDINGS: ISSUES OF NORMATIVE REGULATION.....	285
Sakovskiy A.A. CONTENT AND TERMS OF EXECUTION OF INSTRUCTIONS OF THE INVESTIGATOR TO CONDUCT INVESTIGATIVE (SEARCH) ACTIONS AND SECRET INVESTIGATIVE (SEARCH) ACTIONS.....	289
Stepanova H.M., Hryhorchuk N.P. MODERN CHARACTERISTICS OF THE INSTITUTE OF MEDIATION....	292
Stetsyk B.V., Marko S.I. METHODS OF FORENSIC COMPUTER AND TECHNICAL EXAMINATION....	296
Khakhutsiak O.Yu., Vereshchak O.I. PROBLEMS OF DECLARING A PERSON INTERNATIONALLY WANTED IN THE CONTEXT OF CONDUCTING A SPECIAL PRE-TRIAL INVESTIGATION (IN ABSENTIA).....	300

SECTION 10

JUDICATURE; PUBLIC PROSECUTION AND ADVOCACY

Vavrynychuk M.P., Punda O.O., Kohut O.V. ISSUES OF INTEGRITY AS A KEY CRITERION IN THE PROCESS OF SELECTION FOR THE POSITION OF JUDGES.....	304
--	-----

SECTION 11

INTERNATIONAL LAW

Volchenko N.V. INTERNATIONAL LEGAL REGULATION OF THE RIGHT TO INDIVIDUAL FOOD SECURITY PROTECTION WITHIN THE FAO.....	308
Deineko D.O. REGULATION OF PROTECTION AND PROMOTION OF INVESTMENT IN THE COMPREHENSIVE REGIONAL ECONOMIC PARTNERSHIP AGREEMENT. SUGGESTIONS FOR IMPROVEMENT OF ECONOMIC DIPLOMACY OF UKRAINE.....	312

Kanienberh-Sandul O.K. THE EVOLUTION OF THE SYSTEM OF INTERNATIONAL JUSTICE.....	317
Klietsova N.V. APPLICATION OF COMMUNICATIVE ABILITIES IN HUMAN RESOURCES MANAGEMENT IN SOLVING LABOR DISPUTES: COMPARATIVE ECONOMIC AND LEGAL ANALYSIS OF INTERNATIONAL AND DOMESTIC EXPERIENCE IN CONDITIONS OF DIGITALIZATIONS.....	320
Prokhazka H.A. INFLUENCE OF INTERNET NETWORKS ON THE DEVELOPMENT OF HUMAN RIGHTS.....	325
Fokina N.V. THE ROLE OF EUROPEAN COMMISSION IN KEEPING STATE AID LEGISLATION UP-TO-DATE: RATIONALE, BUSINESS PROCESSES, PRACTICAL IMPLEMENTATION.....	328
Chulinda L.I., Krasnytska A.V. MODERN PROBLEMS OF THE OFFICIAL TEXT OF INTERNATIONAL TREATIES.....	331

SECTION 12 PHILOSOPHY OF LAW

Hanba O.B. TRUST AND DISTRUST OF LAW ENFORCEMENT AGENCIES AS MUTUALLY EXCLUSIVE CATEGORIES: PHILOSOPHICAL AND THEORETICAL PERSPECTIVE.....	335
Kokhan V.P. ORGANIZATIONAL AND LEGAL FORMS OF RESEARCH INFRASTRUCTURES: WORLD AND EUROPEAN EXPERIENCE.....	339

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ БУЛІНГУ З БОКУ ВИКЛАДАЧА У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

STATE POLICY IN THE FIELD OF BULLYING BY THE TEACHER IN FOREIGN COUNTRIES

Колеснікова М.В., доцент кафедри адміністративного,
господарського права та фінансово-економічної безпеки
Сумський державний університет

Зінченко Г.С., студентка III курсу

Навчально-науковий інститут права Сумського державного університету

Стаття присвячена дослідженню досвіду зарубіжних країн у реалізації державної політики у сфері булінгу з боку викладача. Незважаючи на низку вжитих заходів протидії булінгу у шкільному середовищі в Україні, питання цькування залишається актуальним, особливо з боку педагогічного складу стосовно учнів. Нині зустрічаються непоодинокі випадки, коли самі вчителі стають булерами і здійснюють психічне, фізичне, а також економічне насильство щодо учнів.

Як показує статистика, близько 67% дітей в Україні стикаються з проблемою булінгу, при цьому 24% з них потерпали від психічного та фізичного насилля з боку учителя. До того ж більшість справ у сфері булінгу закривається у зв'язку з відсутністю складу адміністративного правопорушення, а саме через відсутність належних доказів. Наявність частих випадків булінгу та рідкість винесення позитивних рішень про адміністративну відповідальність за вчинення булінгу, зокрема з боку вчителя щодо учнів, свідчать про недосконалість державної політики у сфері булінгу в Україні. Зважаючи на це, ми пропонуємо розглянути особливості державного регулювання у сфері булінгу провідних країн, таких як Канада, США, Чехія, Республіка Філіппіни, Австралія та Франція.

Ми з'ясували, що у досліджених країнах немає загальних нормативно-правових актів, які би передбачали юридичну відповідальність за вчинення булінгу з боку викладача, попри це, вони мають відповідні закони та інші акти, які визначають діяльність закладів освіти та обов'язки учасників навчального процесу щодо інформування, застереження та протидії булінгу.

У статті запропоновано шляхи удосконалення політики України у сфері булінгу, які включають закріплення у чинному законодавстві норми про адміністративну відповідальність особи, яка стала свідком чи якій стало відомо про факт вчинення булінгу щодо іншої особи, моніторинг усіх закладів освіти щодо випадків булінгу та створення державного додатку "Fight For!" («Борися!»).

Ключові слова: булінг, міжнародний досвід, учні, вчителі, антибулінгова політика, відповідальність, керівник закладу освіти.

The article is devoted to the study of the experience of foreign countries in the implementation of state policy in the field of bullying by the teacher. Despite a number of measures taken to combat bullying in the school environment in Ukraine, the issue of bullying remains relevant, especially by the teaching staff of students. Nowadays, there are many cases when teachers themselves become bullies and commit mental, physical, and economic violence against students.

According to statistics, about 67% of children in Ukraine face the problem of bullying, with 24% of them suffering from mental and physical violence by teachers. In addition, most bullying cases are closed due to the lack of an administrative offense, namely the lack of proper evidence. The presence of frequent cases of bullying and the rarity of positive decisions on administrative liability for bullying, in particular by teachers in relation to students, indicates the imperfection of state policy in the field of bullying in Ukraine. With this in mind, we propose to consider the features of state regulation in the field of bullying of leading countries such as Canada, the United States, the Czech Republic, the Philippines, Australia, and France.

We found that in the countries studied there are no general regulations that would provide for legal liability for bullying by the teacher, and, nevertheless, they have relevant laws and other acts that determine the activities of educational institutions and obligations, language of participants of the educational process on informing, warning, and counteracting bullying.

The article suggested ways to improve Ukraine's policy in the field of bullying, which include enshrining in current legislation the norm of administrative liability of a person who witnessed or became aware of the fact of bullying against another person, monitoring of all educational institutions on cases of bullying and creation of the state application "Fight For!"

Key words: bullying, international experience, students, teachers, anti-bullying policy, responsibility, head of educational institution.

Постановка проблеми. Упродовж декількох років питання булінгу у шкільному середовищі стоїть дуже гостро. До того ж зустрічаються непоодинокі випадки, коли самі вчителі беруть участь у булінговому процесі, де вони можуть виступати як в ролі ініціаторів, так і в ролі агресорів, оскільки здебільшого вважають, що дитина є безпорадною, через що використовують булінг як зручний засіб для дисциплінарного впливу на дітей, а також задля задоволення своїх корисливих потреб. Щодо керівників та інших учителів шкільного закладу, які є безпосередніми свідками булінгу з боку одного із своїх колег, то вони, дбаючи про власну репутацію та репутацію навчального закладу, замовчують та ігнорують такі випадки насилля, внаслідок чого ситуація залишається незмінною. Батьки, хвилюючись за власних дітей, переводять їх до інших навчальних закладів чи ізолюють від соціуму, а ті, що звернулися до правоохоронних органів, так і не домагаються покарання вчителя-кривдника.

За останніми даними ЮНІСЕФ, близько 67% дітей в Україні віком від 11 до 17 років стикаються з пробле-

мою булінгу, однак більше всього приголомшує те, що з них 48% нікому не розповідають про такі випадки, а 24% потерпали від психічного та фізичного насилля з боку вчителя [1]. Крім того, у вересні 2020 року «Радіо Свобода» на своїй сторінці у соцмережі "Twitter" провело опитування серед читачів щодо того, чи стикалися вони з насильством у школі, де з 222 осіб 48% відповіли, що зіткнулися з ним саме з боку учителів [2].

Саме тому постало питання щодо дослідження міжнародного досвіду протидії та попередження булінгу учнів з боку викладача для майбутнього вдосконалення державної політики України у сфері булінгу.

Аналіз останніх досліджень. Питання міжнародного досвіду протидії та попередження булінгу з боку викладача не було розглянуто вітчизняними вченими та є відкритим для подальших наукових досліджень.

Метою статті є дослідження міжнародного досвіду протидії булінгу учнів із боку викладача та можливих засобів удосконалення сучасної державної політики у сфері булінгу України.

Виклад основного матеріалу. Після прийняття у 2018 році відповідних нормативно-правових актів протидії булінгу було закладено основні інструменти профілактики та протидії цькуванню у навчальному середовищі. Так, наприклад, було передбачено порядок подання та розгляду заяв про випадки булінгу від здобувачів освіти, їхніх батьків та інших осіб, а також процедуру видання рішення про проведення розслідування; на засновника закладу освіти покладено обов'язок контролю за виконанням плану заходів, спрямованих на запобігання та протидію булінгу та юридичну відповідальність за неповідомлення про факти вчинення булінгу. Крім того, освітньому омбудсмену надано право здійснювати перевірку заяв про випадки булінгу в закладі освіти й отримувати інформацію від центрального органу виконавчої влади у сфері освіти та науки щодо загальної кількості випадків булінгу в закладах освіти [3].

За три роки антибулінгової політики ми побачили, що ухвалення закону позитивно вплинуло на рівень захисту дітей від булінгу (цькування). Проте, як свідчить статистика судових рішень, підготовлена Мін'юстом, судами було розглянуто 316 справ про булінг, з яких лише у 123 справах (40%) було винесено рішення про накладення стягнення. Так, у 103 випадках (84%) передбачено штраф, у 10 випадках (8%) – громадські роботи, у 10 випадках – попередження, яке не передбачено в санкції статті, або публічне вибачення. Зазначена статистика, на нашу думку, демонструє певні проблемні моменти державного регулювання у сфері булінгу [4]. З огляду на це пропонуємо розглянути антибулінгову політику різних країн світу.

Однією з перших країн, яка офіційно визнала проблему булінгу і почала розроблення відповідного законодавства щодо протидії цьому негативному явищу, є Канада. Відповідно до їх Закону «Про освіту» («Education Act»), встановлено вимоги для всіх шкільних рад щодо розроблення стратегій та провадження політики профілактики булінгу для того, щоб уникнути будь-якого насильства між учасниками навчального процесу. З цієї причини значна увага в канадських школах приділяється поширенню антибулінгових ресурсів (на вебсайтах шкіл розміщуються матеріали для учителів, учнів та батьків; у класних кімнатах розміщуються тематичні плакати, листівки та стінгазети), регулярно проводиться анкетування учнів, їхніх батьків та вчителів, здійснюється моніторинг проблеми булінгу в школі (тобто ведеться журнал для запису кількості випадків та заяв, які надійшли від батьків, це питання обговорюється на шкільних зібраннях), регулярно проводиться анкетування учнів, їхніх батьків та вчителів [5].

Попри це, справді вражаюча антибулінгова кампанія Канади була запроваджена у провінції Альберта, де, згідно з розділом 31 Закону «Про освіту», учні зобов'язані повідомляти та не терпіти знущань щодо себе та щодо інших у школі незалежно від того, чи це відбувається конкретно в будівлі школи, чи під час навчального дня, чи за допомогою електронних засобів. У разі невчинення цих дій учням передбачаються жорстокі санкції, а саме відсторонення чи відрахування із закладу освіти, штраф (500 доларів). Крім того, визначено, що суд може наказати винній особі разом зі своїм законним опікуном або без нього відвідати певні консультації або освітні програми, рекомендовані прокурором, щодо булінгу. Успішне завершення таких візитів приведе до зменшення штрафу [6]. Зрозуміло, що законодавство провінції Альберти вимагає від дітей робити більше, ніж вимагає загальний закон для громадян Канади, особливо щодо того, коли вони стають свідками такого правопорушення.

У США жоден федеральний закон безпосередньо не стосується булінгу, окрім того, по всіх штатах США є різні закони, які передбачають відповідальність за окремі прояви насильства, такі як заподіяння тілесних ушкоджень, побиття, напад, домагання, переслідування, сексуальне

насильство, грумінг, хейзинг, хуліганство. Проте одним із найкращих антибулінгових законів вважають закон штату Флорида «Закон Джефрі Джонстона про боротьбу за всіх учнів», який забороняє знущання над будь-яким учнем чи працівником закладу освіти. Закон вимагає проведення антибулінгової політики у кожному шкільному окрузі, яка кожні три роки має бути переглянута та в окремих випадках змінена відповідно до новочасних стандартів. Під час розроблення та прийняття певної профілактичної політики шкільний округ має залучити шкільних працівників, учителів, учнів, батьків, волонтерів шкіл, представників громад, а також місцевих правоохоронних органів. Зазначений Закон не передбачає санкцій за такі діяння, але зобов'язує шкільні округи повідомляти про випадки знущань, оскільки від належного виконання всіх визначених законом умов залежить розподіл коштів, що надаються шкільному округу. На відміну від штату Флорида, Закон штату Нью-Джерсі передбачає обов'язок учителів та учнів повідомляти про будь-які випадки домагань, залякувань та булінгу шкільній адміністрації [7].

Крім того, у США існують різні урядові та громадські платформи, які надають інформацію про сутність булінгу, поради та методи протидії йому. Наприклад, урядовий портал «stopbullying.gov», де можна знайти будь-яку інформацію щодо булінгу та його протидії чи запобігання, яка надається від різних державних установ, або інший громадський портал «parent24», де, окрім самої інформації щодо булінгу, існує можливість публічно звернутися до громадськості з проблемою та відшукати поради від тих, хто вже стикався з подібним протиправним діянням. Крім того, заклади протидії булінгу з боку викладача щодо дітей громадськість порталу «parent24» висуває ідею «регулювання заробітної плати вчителя залежно від результативності класу», тобто проведення місячних тестувань, які будуть показувати рівень успішності учнів під керівництвом певного викладача. Якщо клас має високу успішність, то вчитель заслуговує на свою заробітну плату, якщо ж прохідний бал буде низьким, то платити необхідно менше. Саме такий підхід, на думку «parent24», змусить учителів бути більш залученими до навчального процесу дітей та обмежить випадки булінгу у школах [8].

У Республіці Філіппіни існує Закон «Про прийняття всіма початковими та середніми школами політики застереження булінгу», який зобов'язує прийняття політики щодо боротьби з булінгом у відповідних закладах, яка повинна регулярно оновлюватися. У нормах Закону висувається вимога щодо повідомлення про знущання або помсту та оперативне реагування й розслідування повідомлень про знущання або помсту, захисту особи, яка повідомляє про знущання та надає інформацію під час розслідування булінгу або є свідком чи має достовірну інформацію про акт булінгу, надання можливості учням анонімно повідомляти про знущання або помсту (однак за умови, що жодні дисциплінарні адміністративні заходи не будуть застосовані проти винного виключно на основі анонімного повідомлення), інформування учнів, батьків та опікунів про динаміку булінгу та політику боротьби, а також ведення публічного обліку відповідної інформації та статистичних даних про акти знущань або помсти в школі. Цікавим є те, що усі початкові та середні школи повинні надати учням та їхнім батькам чи опікунам копію політики боротьби з булінгом, яку приймає школа. До того ж такі правила повинні бути включені в щоденник учня та довідник працівника школи. Директор школи або будь-яка особа, яка виконує подібну роль, несе відповідальність за впровадження та нагляд за політикою, спрямованою на боротьбу з булінгом. Кожен член адміністрації школи, учень, батько чи волонтер повинен негайно повідомити про будь-який випадок знущань або акт помсти, у якому він став свідком або який став йому відомим. Після отримання такого звіту директор школи або призначена особа чи інша

особа школи має негайно провести розслідування. Якщо буде встановлено, що знущання або помста були, директор школи або призначений службовець чи особа школи має повідомити правоохоронний орган, вжити відповідних дисциплінарних адміністративних заходів та повідомити батьків або опікунів винного та жертви. У правилах та інструкціях, які запроваджені до цього Закону, Секретар Департаменту захисту прав населення визначає відповідні адміністративні санкції щодо адміністраторів шкіл, які не дотримуються вимог цього Закону. Крім цього, приватні школи, що помилилися, також зазнають покарання у вигляді призупинення дії дозволів на діяльність [9].

Окремо слід зупинитися на досвіді протидії булінгу у Чехії. Незважаючи на відсутність адміністративної відповідальності у вигляді штрафів, у цій країні існує кілька інструментів, які запобігають булінгу у чеських школах. Один із основних державних засобів попередження цькування – це наявність інституту шкільних психологів. Під час класних уроків психологи розмовляють з учнями про те, як минув їх тиждень, якими є відносини у них з іншими учасниками навчального процесу. Такий підхід необхідний, як зазначає місцевий профілактичний методист і за сумісництвом виховний радник І. Шкрллант, аби діти вчилися та звикали обговорювати питання булінгу. Як засіб протидії булінгу в чеських школах існує система анонімних звернень, точніше, скриньки (або «скриньки довіри»), які знаходяться в будівлі школи, куди можна кинути лист і зазначити, хто кривдить тебе чи твого однокласника. За словами начальника відділу інституційної освіти та профілактики Чехії М. Будінска, поки що в Чехії не збираються запроваджувати штрафи, на відміну від України. Проте превентивні заходи щодо запобігання булінгу регламентуються їхніми законами, де визначається, що кожна школа в Чехії, відповідно до закону, обов'язково має складати та опрацювати превентивні програми, в які мають входити всі типи негативної поведінки, з якою школа може стикнутися, та заходи, які зможуть допомогти запобігти такій проблемі або вирішити її у разі її настання. Також у Чехії існують не лише державні, але й громадські ініціативи із запобігання цькуванню. Однією з таких ініціатив є проєкт 19-річного Я. Слама. Молодий юнак створив додаток на смартфон "Face Up" («Не ігноруй»), у якому можна анонімно повідомити про факт цькування. Так, якщо дитина або її батьки забажає поскаржитись на цькування, то вона зможе зайти на сторінку у мережі та заповнити відповідну анкету (надати дані про школу та клас, де це відбувалося, зазначити прізвище дитини, яка стала жертвою булінгу). З цією ідеєю Я. Слама звернувся до Міністерства освіти Чехії, яке пізніше підтримало проєкт, внаслідок чого було закріплено статус і довіру до додатку в очах шкіл. За 2 роки існування цього ресурсу було зафіксовано 4,5 тисячі звернень про цькування. Важливим є те, що цим проєктом зацікавилися кілька країн (Польща, Словаччина, Сінгапур, Індія, США, Південна Африка, Швейцарія, Бразилія та Колумбія), освітянські міністерства яких нині почали вести переговори з розробниками, аби втілити подібну систему [10].

Порівняно з наведеними країнами існують і ті країни, які взагалі криміналізували чи прагнуть криміналізувати діяння булінгу. Так, ще у 2011 році у штаті Вікторія Австралії було прийнято закон під назвою «Закон Броді», який може застосовуватися до всіх форм серйозного булінгу, включаючи фізичне знущання, психологічне знущання, словесне знущання та кібербулінг, максимальне покарання якого становить 10 років позбавлення волі. За 5 років із моменту проголошення Закону 58 правопорушникам було пред'явлено звинувачення у 140 злочинах проти Закону Броді [11]. Тим часом у французькому парламенті нещодавно було підтримано законопроект про кримінальну відповідальність за знущання у школі, відповідальність за який будуть нести як учні, так і праців-

ники школи. Згідно із законопроектом, кривдники можуть отримати до 3 років ув'язнення або 45 тисяч євро штрафу у разі вчинення знущання в школі [12].

На основі проведеного аналізу та ознайомлення з міжнародним законодавством пропонуємо такі напрями удосконалення сучасного регулювання булінгу з боку викладача в Україні.

По-перше, у значній кількості випадків булінг приховується як самим булером, так і жертвою та спостерігачами, через що протиправні дії продовжуються та спричиняють ще більш негативні наслідки. Зрозуміло, що для самої жертви розповісти про цькування психологічно непросто, тоді як для свідків повідомлення про правопорушення має бути громадянським обов'язком. Крім того, пояснення свідків є одним із найважливіших доказів у подібних справах. Враховуючи це, вважаємо за потрібне доповнити статтю 173-4 КУпАП положенням про адміністративну відповідальність за неповідомлення особою, яка стала свідком, факту булінгу, а також викласти його таким чином: «Неповідомлення або приховування особою, яка стала свідком або якій стало відомо, інформацію про факт вчинення булінгу іншою особою щодо іншого учасника навчального процесу, тягне за собою накладення штрафу, у тому числі на батьків або осіб, які їх замінюють, від п'ятдесяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадські роботи на строк від двадцяти до сорока годин».

По-друге, задля виявлення майбутніх ознак булінгу та попередження його виникнення вважаємо за доцільне запровадити обов'язковий моніторинг випадків булінгу у закладах освіти, який буде включати проведення анонімного анкетування серед учнів та батьків про можливі риси прояву цькування або конкретні випадки булінгу, здійснення діагностування рівня напруги, тривожності, дезадаптації серед учнів (зокрема, спостереження за міжособистісною поведінкою здобувачів освіти та вчителів, діагностика психологічного мікроклімату серед учнів та педагогічного персоналу), а також підготовку загального звіту про можливі випадки булінгу, рівень виконання заходів із запобігання протидії цькуванню.

Нарешті, з огляду на те, що нині діти дедалі більше проводять часу у мережі Інтернет та мають високий рівень обізнаності в інформаційних технологіях, пропонуємо створити державний додаток "Fight For!" («Борися!»), де буде міститися національна база всіх закладів освіти, завдяки чому у разі виникнення булінгу жертва зможе анонімно (а за потреби – відкрито) звернутися до керівництва закладу та повідомити про наявність булінгу з боку того чи іншого вчителя, при цьому ця база буде відкритою для правоохоронних органів задля контролю керівництва закладу щодо дотримання пункту 5 статті 173-4 КУпАП (неповідомлення керівником закладу освіти про випадки цькування) у разі доведеності складу адміністративного правопорушення. Крім цього, додаток може містити додаткові функції, наприклад, безкоштовну допомогу спеціаліста-психолога чи юриста заради підтримки та правової поради.

Висновок. Таким чином, на основі вищезазначеного можемо сказати, що більшість країн не має загальних нормативно-правових актів, які чітко регулюють відповідальність за вчинення булінгу, однак, незважаючи на це, вони мають інші сильніші інструменти протидії булінгу, одним із яких є активність громадськості. Щодо заходів попередження цькування та протидії йому у навчальних закладах, то кожна з проаналізованих країн має свої відповідні закони та акти, які визначають діяльність закладів освіти щодо інформування, застереження та протидії як булінгу загалом, так і булінгу з боку викладача зокрема. Вважаємо, що запропоновані нами заходи щодо запобігання та протидії булінгу з боку викладача піднімуть політику України у сфері булінгу на новий рівень та зроблять її ще більш сильною та ефективною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Булінг та кібербулінг у підлітковому середовищі: статистичні дані щодо булінгу серед підлітків України. *UNICEF for every child* : вебсайт. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/bullying-cyberbullying-teens-Ukraine> (дата звернення: 15.10.2021).
2. Комарова О. Викладач зривається на учня: хто винен? *Радіо Свобода* : вебсайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30827601.html> (дата звернення: 15.10.2021).
3. Про освіту : Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 23.10.2021).
4. Власюк К., Донку Д. Булінг. Як виявити і що робити? *Юридична газета – всеукраїнське професійне юридичне видання* : вебсайт. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/inshe/buling-yak-viyaviti-i-shcho-robiti.html> (дата звернення: 17.11.2021).
5. Education Act. *Government of Ontario* : website. URL: <https://www.ontario.ca/laws/statute/90e02/v12> (дата звернення: 13.12.2021).
6. Alberta's new anti-bullying law could punish kids who don't report incidents. *Yahoo! News* : website. URL: <https://ca.news.yahoo.com/blogs/dailybrew/alberta-anti-bullying-law-could-punish-kids-don-202355455.html> (дата звернення: 13.12.2021).
7. The 2021 Florida Statutes. *The Florida Legislature* : website. URL: http://www.leg.state.fl.us/Statutes/index.cfm?App_mode=Display_Statute&Search_String=&URL=1000-1099/1006/Sections/1006.147.html (дата звернення: 13.12.2021).
8. Bullying: "It's the teachers' responsibility". *Parent24* : website. URL: https://www.news24.com/amp/parent/child_7-12/development/bullying-its-the-teachers-responsibility-20170306 (дата звернення: 19.12.2021).
9. An Act Requiring All Elementary and Secondary Schools to Adopt Policies to Prevent and Address the Acts of Bullying in Their Institutions. *Official Gazette* : website. URL: <https://www.officialgazette.gov.ph/2013/09/12/republic-act-no-10627> (дата звернення: 19.12.2021).
10. Стеценко С. «Ми не можемо вслідкувати за кожним класом та перервою» – як в Чехії борються з булінгом. *Радіо Свобода* : вебсайт. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/30123070.html> (дата звернення: 19.12.2021).
11. Brodie's Law. *State Government of Victoria, Australia* : website. URL: <https://www.education.vic.gov.au/about/programs/bullystoppers/Pages/advicesheetbrodieslaw.aspx> (дата звернення: 26.12.2021).
12. У Франції пропонують криміналізувати булінг – до 10 років ув'язнення. *Нова українська школа* : вебсайт. URL: <https://nus.org.ua/news/u-frantsiyi-proponuyut-kryminalizuvaty-buling-do-10-rokiv-uv-yaznennya> (дата звернення: 29.12.2021).